

**GEÇİŞ EKONOMİLERİNDE SEKTÖREL İSTİHDAMIN YABANCI BANKA GİRİŞLERİNE
ETKİSİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK BİR UYGULAMA (1990–2010)¹**

Mustafa ÜNVER

Yrd.Doç.Dr., Gümüşhane Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, mustunver@yahoo.com

ÖZET: Dünya ekonomilerinde yabancı sahipliği bankacılık sisteminde de kendini göstermiştir. İstikrarlı bir ekonomi için güçlü ve rekabetçi bir bankacılık sistemi gereklidir. Geçiş ekonomilerinin bankacılık sektörünün gelişiminde yabancı bankalar önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışma; geçiş ekonomilerinde sektörel istihdam değişkenlerinin yabancı banka girişlerine etkisini araştırmaktadır. Bu çalışmanın orijinalliği; yabancı banka girişlerinin belirleyicilerinden olan istihdam değişkeninin sektörel biçimde incelenmesidir. Bu çerçevede yabancı banka girişlerinin belirleyicileri arasında; tarım, sanayi ve hizmetler sektörü istihdam büyümeleri çalışmanın modeline dâhil edilmiştir. Çalışmada 27 geçiş ekonomisinin 1990–2010 döneminde Panel Veri Analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kontrol değişkenleri; şehirleşme büyüme oranı, toplam nüfus büyüme oranı, kişi başına düşen kredi miktarı ve doğrudan yabancı yatırımın GSYİH içindeki payı pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. Bununla birlikte; toplam krediler içindeki yerine getirilmeyen kredilerin payı ve enflasyon oranları yabancı banka girişleri üzerinde negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. Sadece döviz kurları istatistiksel olarak anlamsız sonuçlar vermiştir. Sektörel istihdam değişkenleri düşünüldüğünde ise; sanayi sektörü istihdam büyümesi ve hizmetler sektörü istihdam büyümesi değişkenlerinin yabancı banka girişleri üzerinde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Diğer taraftan; tarım sektörü istihdam değişkenlerinin yabancı banka girişleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

65

Anahtar Kelimeler: Yabancı Bankalar, Geçiş Ekonomileri, Yabancı Sahipliği, Sektörel İstihdam

ABSTRACT: Foreign ownership has stood out in banking sectors of world economies. Substantial and competitive banking system is required for a stable economy. Foreign banks have played an important role in development of banking sector in transition economies. This paper investigates the effects of employment variables on foreign bank entries in transition economies. This paper's difference is to search sectoral determinants of foreign bank entries for employment variables. In this context, paper has main models that include agriculture, industry and service sectors of employment as determinants of foreign bank entries. This study uses Panel Data Analysis for 1990–2010 period in 27 transition economies. According to results, control variables that are urbanization growth rate, total population growth rate, credit per capita and the ratio of foreign direct investment to GDP have been shown to be positively and statistically significant related to foreign bank entries. On the other hand, the ratio of non-performing loans to total loans and inflation rates have significantly negative sign on foreign bank entries. Exchange rates is only found statistically insignificant among all control variables. Employment growth of industry sector and employment growth of service sector have had a significantly positive impact on foreign bank entries. Conversely, employment growth of agriculture sector haven't been a significantly effect on foreign bank entries.

Keywords: Foreign Banks, Transition Economies, Foreign Ownership, Sectoral Employment

¹ Bu çalışma 2012 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Geçiş Ekonomilerinde Sektörel Büyüme ve Sektörel İstihdamın Yabancı Banka Girişlerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama (1990–2010)” ismiyle kabul edilen Doktora tezinden oluşturulmuştur.

GİRİŞ

Geçtiğimiz 20 yıl boyunca, dünya etrafında bankacılık sisteminde tahmin edilemeyen değişiklikler olmuştur. Bu küresel değişimin en önemli örneklerinden bir tanesi de bankacılık sektörünün yaşamış olduğu büyük değişimdir. Özellikle geçiş ekonomilerinde hükümetin baskın oranda kontrol ettiği bankacılık yapısından yabancı finansal kurumların kontrolüne doğru giden bir dönüşüm dikkatlerden kaçmamaktadır. Bankacılık sektöründe yabancı kontrolünde yeni oluşan bankacılık yapısı; hem finansal ve kurumsal çevrenin gelişmesine hem de özellikle Avrupa geçiş ekonomileri arasında bankacılık sektörünün homojenleşmesine neden olmuştur (Bonin ve Schnabel, 2011: 397).

1970’li yıllardan bu yana dünyada bağımsızlıklarına sahip olan veya yeni sahip olmaya başlayan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin her birinde yabancı bankacılık kısıtlamaları esnekleşmiştir. Hatta uluslar arası organizasyonlardan herhangi bir talep gelmeden birçok ülke, yerli bankacılık piyasalarında bankacılık ilişkili aktiviteleri üstlenmeleri için daha fazla yabancı bankanın girişine izin vermiştir. Aynı zamanda Uluslar arası Para Fonu (IMF) gibi uluslar arası organizasyonlar, bir bankacılık reformu aracılığıyla bu ülkelerin yerli bankacılık sektörüne yabancı banka girişine izin vermeleri için uzun vadeli bir öneride bulunmuştur (Dopico ve Wilcox, 2001: 300). Bu gelişmelerinde katkısıyla küresel bankacılık sisteminin çok büyük bir bölümü devlet kontrolünden özel sektöre son yirmi yılda transfer edilmiş, çok daha fazla bir bölümü ise özellikle gelişmekte olan ekonomilerin bankacılık sektörlerinin özelleştirilmesi için yeniden yapılandırma politikalarına maruz kalmıştır. Devletlerin banka özelleştirmelerine ihtiyaç duymasına temel olarak iki faktör etkili olmuştur. Bunlardan birincisi; bankacılık sektörünün devlet kontrolünde olmasının planlandığı hedeflere ulaşmaması yargısının genel kabul görmesi, bankacılık sektöründe özelleştirme taraftarlarını güçlendirmiştir. İkinci faktör ise, finansal sistemin ekonomik kalkınmayı destekleyen önemli bir araç olduğu fikrinin doğruluğunun anlaşılmasıdır (Megginson, 2005: 1936). Ayrıca Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinde (CEEC) 1989 yılında ortaya çıkan etkili değişimler, bu ülkelerdeki ampirik çalışmaların yoğunlaşmasına da neden olmuştur. Bu dönemde devlet sosyalizminin çöküşü ile piyasa kaynaklı girişim ekonomisine doğru hareket etmek zorunda hissedilen bir umutsuzluk söz konusuydu. Bu dönemde geçiş ekonomilerinde en sık uygulanan politika çözümü; Doğrudan Yabancı Yatırımları (DYY) ve yabancı sahipliğini kolaylaştırarak sanayi sektörünü serbestleştirmektir. Örnek olarak; Macaristan bu kalkınma stratejisine izin vermiş ve 1989 yılından sonra görülen yapısal değişiklikler ile küresel ve bölgesel seviyede artan ekonomik bütünleşme genel olarak ülkelerin ekonomik kalkınmasında çok uluslu şirketlerin rolünü arttırmıştır (Akbar ve McBride, 2004: 89–90).

66

Bir geçiş ekonomisinin oluşumu; kolektif sahipliğin baskınlığına son veren özel sahipliğe dayanan yeni kurumların inşa edilmesi anlamına gelmektedir (Vernikov, 2007: 7). Geçişteki ülkelerin ekonomik yapısı alışılmadık dışındaydı. Geçiş ekonomileri, başlangıçta bir piyasa ekonomisinden tümüyle yetersiz ve gelişmemiş bir finansal sektör ve gelişmiş bir endüstri sektörü tarafından karakterize edilmisti. Sonuç olarak; geçiş ekonomileri, reel sektör kalkınması ve sadece kısmi olarak boşluğu doldurabilen yeni ve yavaş oluşturulan finansal sektör arasındaki bir ayrımı yansıtarak finansal ve bankacılık sektörlerini yeniden kurmuştur (Papi ve Revoltella, 1999: 5). Geçiş ekonomilerinin büyük bir bölümü 1990’lı yıllar boyunca sıkıntılı şekilde bankacılık problemleri ile yüz yüze gelmiştir. Bu ekonomiler ekonomik yeniden yapılandırma ve finansal sistemlerinde değişiklikleri uygulamak zorunda kalmıştır (Mannasoo ve Mayes, 2009: 244). 1990’lı yılların sonlarından bu yana, Güneydoğu Avrupa ülkelerinin bankacılık sektörlerinin karşılaştığı banka iflasları ve banka güvenilirliği sorununu azaltmak ve banka performanslarını geliştirmek için yapılan önemli değişiklikleri zorunlu kılmıştır. Bu ülkeler bu geçiş dönemlerinin başlarında merkezi planlama altındaki değişik sektör ve girişimlerin arasında kaynakların dağılımı konusunda finansal sistemin dönüşümü için zorluklar ile yüz yüze gelmeye devam etmiştir. Bu konudaki anahtar reformlar; iki yapı bankacılık sisteminin dâhil edildiği, özel bankalardaki sektörel kısıtlamaların kaldırıldığı, bankacılık sektörüne yabancı banka girişine izin veren liberal sistemin kabul edildiği bir sistem olarak söylenebilir (Mamatzakis vd., 2005: 195). Bununla birlikte; Avrupa Birliği’nin (AB) Doğu Avrupa’ya doğru genişlemesi yabancı bankacılık sistemine olan ilgiyi arttırmıştır. 1990’lı yılların ortaları sırasında, birçok sosyalist ülke planlanmış merkezi ekonomiden piyasa temelli ekonomiye doğru önemli miktarda geçiş politikası uygulamıştır. Bu geçiş süreci, özellikle bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması ve birleşmelerde önemli adımlar atılmasına vesile olmuştur. Bu süreç aslında, kamu bankalarının özelleştirilmesi ve bankacılık sektörünün yabancı sahipliğine açılmasını destekleyen bir etken olarak göze çarpmaktadır (Naaborg vd., 2004: 100).

Küreselleşmenin tamamen kendini kabul ettirdiği ve hissettirdiği günümüzde, küreselleşmenin ekonomik anlamdaki en görülebilir örneklerinden birisi yabancı bankacılık sektöründeki yukarıdaki gelişmelerdir. Yabancı bankacılık sektöründeki son gelişmeler, özellikle geçiş ekonomilerinin finans sektöründe yabancı bankaların sektör içindeki paylarını arttırdığını göstermektedir. Geçiş ekonomileri kısmen zorunluluktan kısmen ise dünya konjonktürünün etkisiyle yabancı banka girişlerine izin vermiş, aynı zamanda son dönemlerde yabancı bankaların kendi bankacılık sektörüne girişlerini sağlayacak uygulamaları hayata geçirmiştir. Dolayısıyla geçiş ekonomilerinin yabancı bankaları kendi bankacılık sektörüne çekmesini sağlayan değişkenlerin araştırılması önemli bir etkidir. Literatüre bakıldığında yabancı banka girişlerinin bir ekonominin bankacılık sektörüne giriş belirleyicilerinin yoğun şekilde araştırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada yabancı bankaların geçiş ekonomilerine neden giriş yapmak isteyecekleri konusuna odaklanılmıştır. Bu bağlamda; istihdam değişkenleri sektörel açıdan düşünüldüğünde üç temel sektör olan tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin yabancı banka girişlerini nasıl, hangi yönde ve hangi şiddette etkilediği araştırılmaktadır. Daha açık şekilde ifade edilmesi gerekirse; tarım, sanayi ve hizmetler sektöründeki istihdam düzeylerindeki büyüme değişkenlerinin yabancı banka girişlerine olan etkileri bu çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Dolayısıyla; bu çalışma yabancı bankaların bir ekonomiye neden girmek isteyeceklerini mevcut literatürü daha da genişleterek yeni sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır. Mevcut literatür incelendiğinde, yabancı banka girişlerinin giriş yaptığı ekonomiye olan etkileri üzerinde çalışmalara fazlasıyla rastlanmaktadır. Bu çalışmaların hiçbiri aldıkları makro değişkenleri sektörel olarak modellerine dâhil etmemiştir. Literatürde hiç çalışılmayan bir konu olan geçiş ekonomilerinde sektörel çerçevedeki değişkenlerin kurulacak modele dâhil edilmesi çalışmanın önemini ve spesifikliğini ifade etmektedir. Bu çalışma bu konudaki açığı kapatmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde; kullanılan değişkenler literatür yardımıyla tanıtılacaktır. Üçüncü bölümde; çalışmada kullanılan model ve yöntem ifade edilecektir. Dördüncü bölümde ise; çalışmanın bulguları ekonometrik ve istatistikî tablolar desteğiyle açıklanarak sonuçların yorumlanması ve beşinci bölümde sonuç kısmı ile çalışma son bulacaktır.

ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLERİN LİTERATÜR YARDIMIYLA TANITILMASI

Mevcut literatürde yabancı banka girişlerinde en çok kullanılan 2 farklı değişken olan; yabancı banka varlıklarının toplam bankacılık sektörü içindeki payı ve yabancı banka sayısının toplam banka sayısı içindeki payı değişkenleri kurulacak modellerde bağımlı değişken olarak kullanılacaktır. Bağımsız değişkenler ise; çalışmanın asıl konusu olan sektörel istihdam değişkenleri ve literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicisi olarak kullanılan diğer değişkenler olarak modele dâhil edilecektir. Literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicisi olarak kullanılan diğer değişkenler; spesifik değişkenler (şehirleşme oranı ve nüfus artış büyümesi), finansal değişkenler (borç verme faiz oranı ile mevduat faiz oranı farkı, toplam krediler içindeki yerine getirilmeyen kredilerin payı ve kişi başına düşen kredi miktarı) ve makroekonomik değişkenler (enflasyon, DYY miktarının GSYİH içindeki payı ve döviz kurları) olarak modellere dâhil edilecektir.

Tablo 1. de çalışmada kullanılacak değişkenlerin sembolleri, bu sembollerin tanımları ve değişkenlerin kaynakları ifade edilmektedir.

Tablo 1. Modele Dâhil Edilen Değişkenlerin Tanımlamaları ve Kaynakları

Değişken Adı	Değişkenin Tanımlanması	Değişkenin Kaynağı
Bağımlı Değişkenler		
A	Bankacılık sektöründeki toplam varlıklar içindeki yabancı banka varlıklarının payı	EBRD
B	Bankacılık sektöründeki toplam banka sayısı içindeki yabancı banka sayısının payı	EBRD
Bağımsız Değişkenler		
a) Sektörel Değişkenler		
AGEMG	Tarım sektörü istihdam miktarındaki yüzde büyüme	UNECE
INDEMG	Sanayi sektörü istihdam miktarındaki yüzde büyüme	UNECE
SEREMG	Hizmetler sektörü istihdam miktarındaki yüzde büyüme	UNECE
b) Spesifik Değişkenler		
URBANIZATION	Toplam nüfus içindeki şehir nüfusunun yüzde oranı (Şehirleşme oranı)	WDI
POPGROWTH	Toplam nüfustaki büyüme oranları	WDI
c) Finansal Değişkenler		
SPREAD	Bankaların borç verme faiz oranı ile bankaları mevduat faiz oranları arasındaki fark	IFS
NPL/TOTALOAN	Toplam banka kredileri içindeki yerine getirilmeyen kredi miktarının payı	EBRD
CREDITPERCAPITA	Kişi başına düşen kredi miktarı	WDI
d) Makro Değişkenler		
INFLATION	Tüketici fiyatlarındaki yıllık yüzde değişim	WDI
FDI	Doğrudan yabancı yatırımlarının GSYİH içindeki payı	WDI
EXCHANGE	Yerel paraların, Amerikan dolarına karşılık gelen döviz kuru	IFS

68

Bağımlı Değişkenler

A: Bankacılık sektöründeki toplam varlıklar içindeki yabancı banka varlıklarının payı. Bu değişken EBRD'den elde edilmiş olup şu şekilde formüle edilmiştir:

$$A = \frac{\text{Bankacılık Sektöründeki Yabancı Banka Varlıklarının Değeri}}{\text{Bankacılık Sektöründeki Toplam Varlıklarının Değeri}}$$

Horen (2007), 1988–1995 yıllarını kapsayan veriler ile gelişmekte olan ekonomilerin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında yabancı banka girişlerinin bir ölçüsü olarak A değişkenini bağımsız değişken olarak kullanmıştır.

Dopico ve Wilcox (2001), 1999 yılı verileri ile 110 ekonominin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini incelediği çalışmalarında yabancı banka girişlerinin bir göstergesi olarak A değişkenini kullanmıştır.

Bertus vd., (2008), 2000-2004 verilerini kullanarak 153 ülkede yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında yabancı banka varlığının bir ölçüsü olarak A değişkenini bağımlı değişken olarak modellerine dâhil etmiştir.

Berger vd., (2004), 1993-2000 yılları verilerini kullanarak gelişmiş ve gelişmekte olan toplam 49 ekonomide bankacılık sektörü ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında, yabancı banka piyasa payı olan A değişkenini modellerine bağımsız değişken olarak dâhil etmişlerdir. A değişkeninin gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin ekonomik büyümesine etkisini incelemiştir.

B: Bankacılık sektöründe bulunan toplam banka sayısı içerisindeki yabancı banka sayısının payı. Bu değişken EBRD'den elde edilmiş olup şu şekilde formüle edilmiştir:

$$B = \frac{\text{Bankacılık Sektöründeki Yabancı Banka Sayısı}}{\text{Bankacılık Sektöründeki Toplam Banka Sayısı}}$$

Dopico ve Wilcox (2001), 1999 yılı verileri ile 110 ekonominin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini incelediği çalışmalarında yabancı banka girişlerinin bir göstergesi olarak B değişkenini kullanmıştır.

Claessens vd., (2001), 1988-1995 yılları verileri ile 80 ülkenin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini incelediği çalışmalarında, B değişkenini yabancı banka girişlerinin bir göstergesi olarak ve bağımsız değişken olarak modellerine dâhil etmiştir.

Bağımsız Değişkenler

Çalışmanın bu alt bölümünde panel veri analizine dâhil edilen bağımsız değişkenler ifade edilecektir. Bağımsız değişkenler; sektörel değişkenler, spesifik değişkenler, finansal değişkenler ve makro değişkenler olarak ifade edilmiştir.

Sektörel Değişkenler

Çalışmaya dâhil edilen bu alt bölümde modellerde kullanılan sektörel değişkenler olan; sektörel istihdam değişkenleri açıklanacaktır. Sektörel değişkenler literatürdeki diğer çalışmalarda kullanılan istihdam değişkenlerinden farklılığı göstermektedir. Örneğin; literatürde istihdam değişkenleri yabancı banka girişlerinin belirleyicileri arasında incelenmiştir. Fakat literatürde; sektörel istihdam değişkenleri geçiş ekonomilerinde yabancı banka girişlerinin belirleyicileri arasında incelenmediğinden dolayı bu çalışmanın orijinalliğini gösteren bağımsız değişkenler olarak göze çarpmaktadır.

Sektörel İstihdam Değişkenleri

Bodenhorn (2008), 1837–1857 verilerini kullandığı çalışmasında yerli-yabancı banka ayırımı yapmadan New York şehrine banka girişlerinin belirleyicilerini ifade etmiştir. Bu çalışmada, sektörel istihdam değişkenlerinden olan sanayi ve ticaret sektörlerindeki istihdam değişkenlerini banka girişleri modeline dâhil etmiştir. Ve sadece ticaret sektöründeki istihdamda, banka girişleri üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ulaşmıştır.

AGEMG - Bu değişken, tarım sektöründe çalışan toplam istihdam düzeyinin yıllar itibari ile yüzde olarak büyüme oranlarını ifade etmektedir. Bu değişkenin verileri UNECE'nin internet sitesinden elde edilmiştir.

INDEMG - Bu değişken, sanayi sektöründe çalışan toplam istihdam düzeyinin yıllar itibari ile yüzde olarak büyüme oranlarını ifade etmektedir. Bu değişkenin verileri UNECE'nin internet sitesinden elde edilmiştir.

SEREMG - Bu değişken, hizmetler sektöründe çalışan toplam istihdam düzeyinin yıllar itibari ile yüzde olarak büyüme oranlarını ifade etmektedir. Bu değişkenin verileri UNECE'nin internet sitesinden elde edilmiştir.

Spesifik Değişkenler

URBANIZATION – Bu değişken, şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki yüzde payını ifade etmektedir. URBANIZATION değişkeni DB'nin Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI) verilerinden elde edilmiş ve şu şekilde formüle edilmiştir:

$$\text{URBANIZATION} = \frac{\text{Şehir Nüfusu}}{\text{Toplam Nüfus}} \times 100$$

Yabancı bankalar giriş yaptıkları ekonominin bankacılık sektöründe ilk olarak o ekonominin ana merkezlerine ve şehirlerine giriş yapmaktadır. Dolayısıyla nüfus açısından şehirleşme oranı yabancı bankalar için önemli bir değişkendir. Bu değişkenin bir diğer önemi ise, bankacılık sektöründeki müşterilerin bankaların sağladığı kredi imkânlarına rahat ulaşabilmesi olarak ifade edilebilir. Bu değişkenin artışı, bir ekonominin bankacılık sektöründeki kredi müşterilerinin artışı olarak yorumlanabilmektedir. Bu durum ise yabancı bankaların bu ekonomilere girişi için cazip edici bir unsur olmaktadır (Clarke vd., 2006: 789).

Bodenhorn (2008), 1837–1857 verilerini kullandığı çalışmada yerli-yabancı banka ayırımı yapmadan New York şehrine banka girişlerinin belirleyicilerini araştırmıştır. Bu çalışmada, URBANIZATION değişkenindeki artış ile banka girişleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir.

POPGROWTH - Bu değişken, toplam nüfustaki yıllık yüzdelik artışı ifade etmektedir. POPGROWTH değişkeni DB'nin WDI verilerinden elde edilmiştir.

Dopico ve Wilcox (2001), 1999 verileriyle 110 ekonominin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmalarında, bir ekonominin bankacılık sektöründeki toplam piyasa büyüklüğün veya gelişim seviyesinin yabancı bankaların kararlarında ne kadar etkili olup olmadığını ölçmek için nüfus değişkenini modellerine dâhil etmiştir. Ve nüfus artışını, ekonomik büyüme oranının bir etkeni olduğunu ifade ederek yabancı bankaları cezbeden bir unsur olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada, nüfus değişkeni ile yabancı banka girişleri arasında istatistiksel olarak pozitif işaretli fakat anlamsız bir ilişki elde edilmiştir (Dopico ve Wilcox, 2001: 314). Mutinelli ve Piscitello (2001), 98 uluslar arası İtalyan bankasının 46 ekonominin bankacılık sektörüne girişi üzerine yaptıkları çalışmalarında nüfus değişkenini modellerine giriş yapılacak ekonominin sektörel avantajlarının bir ifadesi olarak dâhil etmiştir. Yapılan analize göre nüfus değişkenindeki artış ile uluslar arası İtalyan bankalarının yabancı ekonomilerin bankacılık sektörüne girişi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki elde edilmiştir.

Alhadeff (1976: 202), 1948–1970 verileri ile Amerika'da bankaların yeni giriş yaptıkları ve yapacakları yerlerdeki büyüme ve varlıklarını devam ettirme politikaları üzerine yaptığı çalışmada; bir bankanın giriş kararında, giriş yapacağı yerin nüfusunun önemli bir değişken olduğunu ifade etmiştir. Çünkü banka yeni bir yere girmeden önce varlığını devam ettirmek için minimum bir sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bu sermayenin karşılanmasındaki en önemli etken mevduat miktarıdır. Eğer nüfusu yüksek olan bir yere giriş yapılırsa buradaki mevduat sahibi müşteri sayısı ve toplanan mevduat miktarı da yüksek olacaktır. Toplanan mevduatlar ise, yeni giriş yapan bankanın minimum sermaye ihtiyacını karşılamasında faydalı olacaktır. Bu çalışmada, nüfus miktarı ile yeni giriş yapan bankanın toplamış olduğu mevduat miktarı arasında pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır. Dolayısıyla yeni giriş yapılacak yerdeki nüfus miktarı arttıkça, yeni giriş yapan bankanın toplamış olduğu mevduat miktarı da artış gösterecektir.

Finansal Değişkenler

SPREAD - Bu değişken, bankaların yıllık borç verme faiz oranları ile bankaların yıllık mevduat faiz oranları arasındaki farkı ifade etmektedir. Borç verme faiz oranları ve mevduat faiz oranları verileri IMF'nin istatistik departmanlarından biri olan Uluslar arası Finansal İstatistiklerin (IFS) internet sitesinden elde edilmiştir.

$$\text{SPREAD} = \text{Bankaların Yıllık Borç Verme Faiz Oranı} - \text{Bankaların Yıllık Mevduat Faiz Oranı}$$

Ramchander vd., (1999: 54), çalışmada beş gelişmiş ekonominin (Kanada, Fransa, Almanya, Japonya ve İngiltere) bankacılık sektöründeki yabancı bankaların Amerikan bankacılık sektörüne giriş nedenlerini 1984-1995

verileri ile incelemiştir. Bu çalışmada, SPREAD değişkeni arttıkça yabancı bankaların kar elde etme olasılığının arttığını ifade edilmiştir. Dolayısı ile daha küçük SPREAD oranındaki bankalar, daha yüksek SPREAD oranı olan ülkelerin bankacılık sektörüne giriş yapacaktır. Diğer taraftan yüksek SPREAD oranları bankaların kredi faiz gelirleri aracılığı ile karlarını arttırmalarına rağmen, yerine getirilmeyen kredi miktarlarının arttığı durumda yabancı bankaların riskini artıran bir durum söz konusu olacaktır. Dolayısıyla bu değişkenin beklenen işareti literatüre bakıldığında pozitif olmakla beraber, negatif bir işaret de beklenebilmektedir.

Mutinelli ve Piscitello (2001), 1989–1999 verileri kullanılarak 98 uluslar arası İtalyan bankanın 46 ekonominin bankacılık sektörüne girişi üzerine yaptıkları çalışmalarında SPREAD değişkenini giriş yapılacak ekonominin avantajlarının bir göstergesi olarak modellerine dâhil etmiştir. Ve sonuç olarak SPREAD değişkeni ile İtalyan bankalarının yabancı ülkelerin bankacılık sektörüne girişi arasında pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşmıştır.

Magri vd., (2005) 22 OECD ekonomisinin bankacılık sektöründe bulunan uluslar arası bankalarının İtalya bankacılık sektörüne girişlerinin belirleyicilerini 1983-1998 verileri ile araştırdığı çalışmalarında, SPREAD değişkenini modellerine bağımsız değişken olarak koymuştur. Bu değişkeni, uluslar arası bankaların kar etme potansiyelini yükselten bir unsur olarak ifade etmişlerdir. Bu çalışmada; İtalya'nın bankacılık sektörüne yabancı girişi ile SPREAD değişkeni arasında pozitif ilişkili ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır.

NPL/TOTALOAN - Bu değişken, toplam banka kredileri içindeki yerine getirilmeyen kredilerin (NPL) payı olarak ifade edilmektedir. Bu değişkenin verileri EBRD'den elde edilerek şu şekilde formüle edilmiştir:

$$NPL / TOTALOAN = \frac{\text{Yerine Getirilmeyen Krediler Toplamı}}{\text{Toplam Banka Kredileri Toplamı}}$$

71

Dopico ve Wilcox (2001) çalışmalarında yerine getirilmeyen kredilerle ilgili olarak, $NPL / TOTALASSET = \frac{\text{Yerine Getirilmeyen Krediler Toplamı}}{\text{Toplam Banka Varlıkları Toplamı}}$ değişkenini kullanmış ve

yerine getirilmeyen krediler azaldıkça yabancı bankaların o ekonominin bankacılık sektörüne daha fazla girmek istediğini ifade etmiştir (Dopico ve Wilcox, 2001: 314). Yabancı banka girişlerinin belirleyicilerinin araştırıldığı bu çalışmada, toplam banka varlıkları içindeki NPL miktarının payı arttıkça, yabancı banka girişinin azalacağı sonucuna ulaşılmasına rağmen, bu değişken kurulan modelde istatistiksel olarak anlamsız bir sonuç vermiştir.

Peek vd. (1999), Amerikan uluslar arası bankaları ile bu uluslar arası bankaların giriş yaptıkları ekonominin bankacılık sektöründeki yerli bankaların performanslarının karşılaştırıldığı çalışmalarında NPL/TOTALOAN değişkenini bağımlı değişken olarak modellerine dâhil etmiştir.

CREDITPERCAPITA - Bu değişken, bankacılık sektörünün yurtiçinde verdikleri net kredi miktarının toplamının, ülke nüfusuna bölünmesiyle elde edilen kişi başına düşen kredi miktarını ifade etmektedir. Bu değişkenin oluşturulması için ihtiyaç duyulan, bankacılık sektörünün yurtiçinde verdiği net kredi miktarı ve nüfus verileri DB'nin WDI verilerinden elde edilmiştir. Net banka kredileri toplamı değişkeni her geçiş ekonomisinin kendi yerel para cinsinden ifade edilmiştir. Ve şu şekilde formüle edilmiştir:

$$CREDITPERCAPITA = \frac{\text{Net Banka Kredileri Toplamı}}{\text{Nüfus Miktarı}}$$

Magri vd., (2005), 1983-1998 yıllarını kapsayan çalışmasında 22 OECD ülkesinden İtalyan bankacılık sektörüne uluslar arası bankaların yabancı banka olarak girişinin belirleyicisi olarak İtalyan bankacılık sektöründe kişi başına düşen kredi miktarını bağımsız değişken olarak modele dâhil etmiş ve pozitif işaretli, istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşmıştır.

Gelişmiş finansal sistemlere sahip olan ekonomilerdeki bankalar, karlarını arttırmak ve yurtiçinde bulunan kaynakları değerlendirmek amacıyla yurtdışına yönelmektedir. Bu bankalar bankacılık sektöründeki fırsatları çok olan ekonomilere doğru genişlemektedir. Bu fırsatların göstergelerinden birisi de kişi başına düşen kredi miktarıdır. Kişi başına düşen kredi miktarının düzeyi o ekonominin finansal sektörünün kalkınmışlığının bir göstergesi olarak ifade edilmektedir. Uluslar arası bankalar kişi başına düşen kredi miktarının arttığı ekonomileri kar potansiyeli yüksek ekonomiler olarak görmektedir (Magri vd., 2005: 1304-1305). Dolayısıyla geçiş ekonomilerinin bankacılık sektöründe kişi başına düşen kredi miktarı arttıkça uluslararası bankaların bu ekonomilere giriş olasılığı artacaktır. Sonuç olarak modelde kişi başına düşen kredi miktarının beklenen işareti pozitif olacaktır.

Makro Değişkenler

INFLATION - Bu değişken, tüketici fiyatlarındaki yıllık yüzde değişimleri ifade etmektedir. INFLATION değişkenin verileri DB'nin internet sitesinde bulunan seçilmiş WDI veri seti'nden elde edilmiştir.

Focarelli ve Pozzolo (2001), 29 OECD ülkesinde 1994–1997 yılları verilerinin ortalamasını kullanarak yabancı bankaların yurtdışına yönelme nedenini araştırdığı çalışmasında, enflasyon değişkenini modellerine dâhil etmiş ve enflasyon artışının paranın değerini düşürdüğü için yabancı bankanın yurtdışına doğru yönelmesini engellediği sonucuna vararak negatif işaret ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşmıştır.

Bertus vd., (2008), 153 ülkede 2000-2004 verilerini kullandıkları ve yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında, ekonomik kalkınmanın bir göstergesi olarak yıllık enflasyonun yabancı banka girişlerine etkisini ölçmek için enflasyon değişkenini modellerine dâhil etmiştir. Sonuç olarak enflasyon ile yabancı banka girişleri arasında negatif işaretli fakat istatistiksel olarak anlamsız bir sonuca ulaşmıştır.

FDI - Bu değişken, DYY'nin GSYİH içindeki yüzde payını ifade etmektedir. FDI değişkeni ile ilgili veriler DB'nin internet sitesinde bulunan seçilmiş WDI veri seti'nden elde edilmiştir. Bu değişken şu şekilde formüle edilmiştir:

$$FDI = \frac{\text{Doğrudan Yabancı Yatırımları}}{GSYH} \times 100$$

Hryckiewicz ve Kowalewski (2010), dört Merkezi Avrupa ekonomilerine (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya) yabancı banka girişlerinin belirleyicileri üzerine 1994–2004 verileri ile yaptığı çalışmalarında, yabancı banka girişlerini etkileyen bir değişken olarak FDI'yi modellerine dâhil etmiştir. Ancak analiz sonuçlarına göre; FDI değişkeni literatürdeki sonuçların aksine negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

Miller ve Parkhe (1998) çalışmalarında Amerikan uluslararası bankalarının 32 ülkenin bankacılık sektörüne giriş belirleyicilerini 1987–1995 verileri ile araştırmışlardır. Ve bu 32 ekonomiye yapılan DYY ile Amerikan uluslar arası bankalarının bu ekonomilerin bankacılık sektörüne girişi arasında pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır.

Marashdeh (1994), 1980–1990 verileri kullanılarak Malezya'nın bankacılık sektöründeki yabancı bankaların varlıklarının belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında FDI değişkenini modeline dâhil etmiştir. Ancak bu çalışmanın sonucunda beklenenin tersi olarak negatif işaret ve istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki elde edilmiştir.

Wright (2002), 1989–1993 verileri ile Avustralya bankacılık sektöründeki yabancı banka varlıklarının hacminin belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında FDI değişkenini modellerine dâhil etmiştir. Bu çalışmada Avustralya'ya yapılan DYY ile yabancı bankaların varlık hacimleri arasında pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır.

Mutinelli ve Piscitello (2001), 98 uluslar arası İtalyan bankasının 46 ekonominin bankacılık sektörüne girişi üzerine 1989–1999 verileri ile yaptıkları çalışmalarında FDI değişkenini modellerine dâhil etmiştir. Bu çalışmada, DYY'nin giriş yapılacak ekonominin uluslar arası boyuttaki ticari ilişkilerinin deneyimini uluslar arası avantajlar kapsamında

kullanıldığı ifade edilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre FDI değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

Voinea ve Mihaescu (2006) CEEC’lerde 1995-2004 yılları arasındaki verileri kullandığı ve yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmada, FDI değişkenini yabancı banka girişlerinin bir belirleyicisi olarak modellerine dâhil etmiştir. Bu çalışmada, FDI değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır.

EXCHANGE – Bu değişken, 1 Amerikan Dolarının 27 ülkenin her bir yerel para birimine karşılık gelen döviz kurunu ifade etmektedir. EXCHANGE değişkeninin verileri IMF’in istatistik birimlerinden biri olan IFS’in internet sitesinden elde edilmiştir.

Yamori (1998: 115), çalışmada Japon bankacılık sektöründeki bankaların giriş yapma nedeni olarak Amerikan doları cinsinden yerel Döviz Kuru değişkenini 1951-1994 verileri kapsamında modeline dâhil etmiştir. Bu çalışmada, Japon Bankaların Döviz Kuru değişkenini o ülkenin uzun dönem ekonomik durumu konusunda bilgi verdiği ifade edilmiştir. Ancak çalışmada anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır.

Mutinelli ve Piscitello (2001), 1989–1999 verileri ile 98 uluslar arası İtalyan bankasının 46 ekonominin bankacılık sektörüne girişi üzerine yaptıkları çalışmalarında döviz kuru değişkenini modellerine dâhil etmiş fakat sonuçların pozitif işaretli olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamsız bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışmada döviz kuru değişkeni 46 ülkenin bankacılık sektörünün bir özelliğini yansıtmaması nedeniyle yerel avantajlar kapsamında modele dâhil edilmiştir.

Tablo 2. Literatürde Yabancı Banka Girişlerinin Belirleyicilerini İnceleyen Çalışmalar

Yazarlar	Uygulanan Yer	Uygulanan Yıllar	Uygulanan Yöntem	Sonuç
Magri, Mori ve Rossi (2005)	22 OECD ülkesindeki uluslar arası bankaların İtalyan bankacılık sektörüne giriş nedenleri	1983-1998	Tobit ve Panel Tobit Yöntemi	Kişi başına düşen kredi miktarı, nüfus artışı ve SPREAD oranları pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı; FDI değişkeni negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamsız
Buch (1999)	Alman uluslar arası bankalarının 37 ekonominin bankacılık sektörüne giriş nedenleri	1981–1998	Panel Veri Analizi, Cross-Section, Regresyon Analizi ve Korelasyon Analizi	GSYİH, SPREAD ve FDI değişkenleri pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı; Döviz kuru değişkeni negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamsız
Peria, Powell ve Hollar (2005)	Kanada, Fransa, Almanya, Japon İspanyol ve İngiliz uluslar arası bankalarının, Latin Amerika bankacılık sektörüne giriş nedenleri	1985-2000	Regresyon analizi	GSYİH değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı

Yamori (1998)	Japon uluslar arası bankalarının dünya genelindeki giriş nedenleri	1951-1994	Regresyon Analizi	GSYİH ve döviz kuru değişkenleri negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamsız
Claessens, Demirgüç-Kunt ve Huizinga (2001)	80 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörüne girişlerin nedenleri	1988-1995	Regresyon Analizi	GSYİH ve enflasyon değişkenleri pozitif işaretli fakat istatistiksel olarak anlamsız
Wright (2002)	Avustralya bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin nedenleri	1988-1992	Regresyon Analizi	FDI değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Marashdeh (1994)	Malezya bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin nedenleri	1980-1990	Regresyon Analizi	FDI değişkeni negatif ve pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamsız
Bertus, Jahera Jr., Yost (2008)	153 ekonominin bankacılık sektörüne girişlerin belirleyicileri	2000-2004	Tobit yöntemi	GSYİH ve enflasyon değişkenleri negatif işaretli fakat istatistiksel olarak anlamsız
Moshirian ve Laan (1998)	Amerika, İngiltere ve Almanya bankacılık sektöründeki yabancı varlıklarının belirleyicileri	1985-1995	Regresyon Analizi	FDI ve GSYİH değişkenleri pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Bodenhorn (2008)	New York bankacılık sektörüne banka girişlerinin belirleyicileri	1837-1857	Negatif Binomial Regresyon Analizi	Nüfus artışıdaki büyüme ve şehirleşme oranı değişkenleri pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı; sanayi sektöründeki ve hizmetler sektöründeki istihdam düzeyleri pozitif işaretli fakat istatistiksel olarak anlamsız
Konopielko (1999)	Üç Merkezi Avrupa ülkesinin (Polonya, Macaristan ve Çek cumhuriyeti)-....	Regresyon ve Logit Analizi	FDI değişkeni sadece Polonya'da pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı; Macaristan ve Çek Cumhuriyetinde ise, anlamsızdır.
Ramchander, Reichert ve Jayanti (1999)	Beş gelişmiş ekonominin (Kanada, Fransa, Almanya, Japonya ve İngiltere) uluslar arası bankalarının, Amerikan bankacılık sektörüne girişlerinin belirleyicileri	1984-1995	Regresyon Analizi	FDI değişkeni beş ekonominin uluslar arası bankalarında pozitif işaretli ve İngiltere dışındaki ekonomilerin uluslar arası bankaları için istatistiksel olarak anlamlı, Döviz kuru değişkeni, beş ekonominin uluslararası bankalarında negatif işaretli ve İngiltere ve Almanya dışında ki ekonomilerin

				uluslar arası bankaları için istatistiksel olarak anlamlı SPREAD değişkeni, Fransa ekonomisinin uluslar arası bankaları dışında negatif işaretli ve istatistiksel olarak da Fransa ekonomisinin uluslar arası bankaları dışında anlamlı
Focarelli ve Pozzolo (2001)	Lüksemburg dışındaki 29 OECD ülkenin bankacılık sektörüne yabancı girişinin belirleyicileri	1994-1997 yıllarının ortalaması	Probit Modeli	Enflasyon değişkeni negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Fisher ve Molyneux (1996)	Londra bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	1980-1989	Regresyon Analizi	FDI değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Horen (2007)	Gelişmekte olan 102 ekonominin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	2000-2004 yıllarının ortalaması	Tobit Model	GSYİH değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Leung, Young ve Rigby (2003)	Şangay bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	1990-2000	Cox Regresyon Modeli	FDI değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Dopico ve Wilcox (2001)	110 ekonominin bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	1999	Cross-Sectional Regresyon Analizi	Nüfus değişkeni pozitif, GSYİH ve NPL değişkeni negatif işaretli ve tümü anlamsız
Hryckiewicz ve Kowalewski (2008)	Merkezi Avrupa ülkelerinin (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya) bankacılık sektörüne yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	1994-2004	Poisson Regresyon Analizi	Döviz kuru değişkeni negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı; GSYİH değişkeni ve Enflasyon değişkeni pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Miller ve Parkhe (1998)	32 ekonominin bankacılık sektörüne, Amerikan yabancı banka girişlerinin belirleyicileri	1987-1995	Panel Veri analizi	FDI değişkeni, pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı
Mutinelli ve Piscitello (2001)	46 ülkenin uluslar arası bankalarının İtalya bankacılık sektöründeki 98 yabancı bankanın giriş belirleyicileri	1989-1999	Negatif Binomial Regresyon Modeli	FDI, SPREAD, Döviz Kuru ve Nüfus değişkenleri pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 2. literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicilerini inceleyen çalışmalar, uygulanan bölge, uygulanan yıllar, çalışmada uygulanan analiz yöntemi ve analiz sonuçları ifade edilmiştir. Literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicileri olarak farklı modellerde dâhil edilen değişkenler; bu çalışmada kullanılan modellere dâhil edilerek literatür ile uyumluluklarının karşılaştırılmasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 3. Modelde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Gözlem Sayısı	μ	σ	min	max
Bağımlı Değişkenler					
A	411	42,480	34,4883	0	151,3
B	440	0,374	0,2538	0	0,9230
Bağımsız Değişkenler					
a)Sektörsel Değişkenler					
AGEMG	303	-2,362	8,2584	-32,5313	38,2408
INDEMG	285	-1,183	7,5216	-35,2272	82,6087
SEREMG	272	0,946	3,8010	-14,1104	14,9779
b)Spesifik Değişkenler					
URBANIZATION	563	56,426	12,3367	26,4	75,2
POPGROWTH	567	0,020	1,0991	-6,6788	3,7325
c)Finansal Değişkenler					
SPREAD	398	18,408	67,2137	-72,4	1064, 297
CREDITPERCAPITA	441	183332,4	622836,7	-347437,2	7981889
NPL/TOTALOAN	415	27,3522	205,731	0	3015,6
d) Makro Değişkenler					
EXCHANGE	446	11800	44692,66	0,5763	466376
FDI	511	5,4433	17,3587	-32,1956	348,1892
INFLATION	417	85,9151	408,6834	-8,5158	5244,197

μ , σ , min ve max ifadeleri sırasıyla; ortalama, standart sapma, değişkenin minimum değeri ve değişkenin maksimum değerini ifade etmektedir.

76

Çalışmada panel veri analiziyle yapılacak verilerin tanımlayıcı istatistiklerde yukarıda bulunan Tablo 3.'de gösterilmiştir.

KURULAN MODEL VE YÖNTEMLER

Bu çalışma, literatürde bulunan bankacılık sektörüne yabancı banka girişinin belirleyicilerini geçiş ekonomileri için geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada 1990–2010 yılları arasını kapsayan 27 geçiş ekonomisi verileri kullanılarak panel veri analizi yapılacaktır. Bu 27 geçiş ekonomisi Tablo 4. de görüldüğü gibi şu şekilde sıralanabilir: Arnavutluk, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Ermenistan, Estonya, Gürcistan, Hırvatistan, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Macaristan, Makedonya, Moldova, Özbekistan, Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna. Dolayısı ile bağımlı ve bağımsız değişkenlerin dâhil edildiği 27 ülkenin her biri için 1990–2010 dönemi verilerine ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle, bu çalışmada kullanılan panel veri çalışması 27 yatay kesit birimi ve 21 yıllık bir zaman dönemi ile modellendirilmiştir.

Tablo 4. Modele Dâhil Edilen 27 Geçiş Ekonomisi

Arnavutluk	Hırvatistan	Polonya
Azerbaycan	Kazakistan	Romanya
Beyaz Rusya	Kırgızistan	Rusya
Bosna Hersek	Letonya	Sırbistan
Bulgaristan	Litvanya	Slovakya
Çek Cumhuriyeti	Macaristan	Slovenya
Ermenistan	Makedonya	Tacikistan
Estonya	Moldova	Türkmenistan
Gürcistan	Özbekistan	Ukrayna

Çalışmada kullanılacak panel veri analizi iki farklı bağımlı değişken ve iki ayrı model için şu şekilde ifade edilecektir:

MODEL

$$A_{it} = \beta_{0i} + \beta_1 AGEMG_{it} + \beta_2 INDEMG_{it} + \beta_3 SEREMG_{it} + \beta_4 URBANIZATION_{it} + \beta_5 POPGROWTH_{it} + \beta_6 SPREAD_{it} + \beta_7 NPL / TOTALOAN_{it} + \beta_8 CREDITPERCAPITA_{it} + \beta_9 INFLATION_{it} + \beta_{10} FDI_{it} + \beta_{11} EXCHANGE_{it} + u_{it}$$

$i = 1, 2, \dots, 27$

$t = 1, 2, \dots, 21$

$$B_{it} = \beta_{0i} + \beta_1 AGEMG_{it} + \beta_2 INDEMG_{it} + \beta_3 SEREMG_{it} + \beta_4 URBANIZATION_{it} + \beta_5 POPGROWTH_{it} + \beta_6 SPREAD_{it} + \beta_7 NPL / TOTALOAN_{it} + \beta_8 CREDITPERCAPITA_{it} + \beta_9 INFLATION_{it} + \beta_{10} FDI_{it} + \beta_{11} EXCHANGE_{it} + u_{it}$$

$i = 1, 2, \dots, 27$

$t = 1, 2, \dots, 21$

Burada i , i 'inci yatay kesit birimi veya i 'inci ülkeyi ve t ise, t 'inci yılın zaman dönemini ifade etmektedir. Çalışmada 27 ülkenin tümü farklı olarak yıllık zaman dönemlerine sahip olduklarından dolayı dengesiz panel analizi kullanılmıştır.

ÇALIŞMANIN BULGULARI

Çalışmada modele dâhil edilen A ve B bağımlı değişkenleri olan yabancı banka girişleri ölçülerine sektörel büyüme değişkenlerinin etkisi ve yönü panel veri analizi ile Tablo 5. de analiz edilmiştir.

Başın az Değişkenler	Model 1A	Model 1B	Model 2A	Model 2B	Model 3A	Model 3B	Model 4A	Model 4B	Model 5A	Model 5B
AGENG	0.5183 0.2319 [0.027]**	0.0013 0.0014 [0.3.60]	0.3504 0.2167 [0.1110]	-0.0002 0.0014 [0.3800]					0.3893 0.2009 [0.054]*	0.0002 0.0012 [0.824]
INDENG	0.8836 0.2614 [0.001]**	0.0071 0.0015 [0.000]**			0.7729 0.2316 [0.001]**	0.0079 0.0014 [0.000]**				
SERENG	0.0297 0.5970 [0.960]	0.0037 0.0031 [0.152]					0.5579 0.3532 [0.315]	0.0083 0.0080 [0.006]**		
URBANIZATION									3.2953 2.1048 [0.119]	0.0463 0.0117 [0.000]**
POPGR0WTH										
SPREAD										
NFL/T OT ALOAN									-0.9651 0.1588 [0.000]**	-0.0054 0.0007 [0.000]**
CREDITPERCAPIT A										
INFLATION										
DYY										
EXCHANGE										
Çakem sayıs	216	247	244	275	229	260	216	247	235	257
R ² (t rithin)	0.0730	0.1180	0.0114	0.0001	0.0495	0.1063	0.0049	0.0339	0.009	0.2734
F Testi Olanlık Değeri	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
F Değeri	10.06	21.62	11.04	17.41	11.33	19.93	9.33	22.11	14.18	27.71
LM Testi Olanlık Değeri	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
LM Testi Ki-Kare Değeri	1.8944	522.39	248.65	491.09	263.99	576.95	196.90	593.39	27.681	598.12
Hausman Testi Olanlık Değeri	0.0000	0.0800	0.0000	0.0000	0.7937	0.1915	0.944	0.3943	0.0720	0.0046
Hausman Testi Ki-Kare Değeri	88.18	6.76	104.24	31.36	0.07	1.71	0.00	0.73	8.60	15.06
Kullanılan Yöntem	fixed	fixed	fixed	fixed	random	random	random	random	fixed	fixed

Tablo 5. Geçiş Ekonomilerinin Bankacılık Sektörüne Yabancı Banka Girişlerinin Sektörel İstihdam Belirleyicilerinin Panel Veri Analiz Sonuçları (Bağımlı değişkenler A ve B). Tabloda bold semboller katsayıları, italik semboller standart sapmaları ve köşeli parantezli semboller anlamlılık düzeylerini göstermektedir. *, ** ve *** sembolleri sırasıyla; %10, %5 ve %1'i göstermektedir.

Tablo 5.'in devamı

Bağımlı Değişkenler	Model 6A	Model 6B	Model 7A	Model 7B	Model 8A	Model 8B	Model 9A	Model 9B	Model 10A	Model 10B
AGENG	0.3881 0.2939 [0.084]*	0.0001 0.0012 [0.900]								
INDEMG			0.5831 0.2318 [0.012]**	0.0066 0.0014 [0.000]**	0.5026 0.2289 [0.030]**	0.0060 0.0014 [0.000]**			0.2105 0.3374 [0.680]	0.0659 0.0081 [0.057]*
SEFEMG							0.3944 0.4654 [0.031]**	0.0053 0.0079* [0.054]	0.2105 0.3374 [0.680]	0.0659 0.0081 [0.057]*
URBANIZATION	2.2698 1.7642 [0.415]	0.0000 0.0040 [0.992]	8.1803 3.5594 [0.021]**	0.0309 0.0229 [0.178]	12.0749 3.7346 [0.001]**	0.0369 0.0228 [0.106]			0.2105 0.3374 [0.680]	0.0659 0.0081 [0.057]*
POPGRWTH							0.1919 0.1604 [0.233]	-0.0012 0.0015 [0.015]**	0.1419 0.1618 [0.380]	-0.0013 0.0005 [0.013]**
SPREAD	-0.1056 0.1124 [0.348]	-0.0015 0.0003 [0.003]**								
NFLTOTLOAN	-0.8697 0.7722 [0.003]**	-0.0058 0.0003 [0.000]**								
CREDITPERCAPITA	0.0000 0.0000 [0.922]	0.0000 0.0000 [0.001]**	0.0000 0.0000 [0.156]	0.0000 0.0000 [0.000]**	0.0000 0.0000 [0.093]*	0.0000 0.0000 [0.000]**			0.0000 0.0000 [0.116]	0.0000 0.0000 [0.094]*
INFLATION	-0.0045 0.0269 [0.801]	-0.0001 0.0001 [0.191]					-0.4613 0.7406 [0.001]**	-0.0001 0.0001 [0.235]	-0.4159 0.7396 [0.003]**	-0.0001 0.0001 [0.147]
DYI	0.5277 0.2245 [0.041]**	0.0027 0.0015 [0.081]*	0.7276 0.2758 [0.008]**	0.0017 0.0015 [0.015]**	0.6438 0.2748 [0.020]**	0.0033 0.0017 [0.050]**			0.6612 0.2845 [0.020]**	0.0047 0.0017 [0.007]**
EXCHANGE	0.0000 0.0000 [0.999]	0.0000 0.0000 [0.000]**	0.0000 0.0000 [0.396]	0.0000 0.0000 [0.413]	0.0000 0.0000 [0.306]	0.0000 0.0000 [0.475]			0.0000 0.0000 [0.949]	0.0000 0.0000 [0.852]
Çözümlenmeyen	207	340	223	350	233	349	210	238	206	204
F ² (within)	0.1732	0.3382	0.1501	0.1899	0.1458	0.3408	0.1747	0.2104	0.1701	0.1711
F Test Olanlık Değeri	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
F Değeri	11.10	24.57	11.94	21.94	10.28	20.28	9.40	21.08	8.47	20.02
LM Test Olanlık Değeri	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
LM Test Ki-Kare Değeri	163.91	425.33	199.74	489.42	103.84	43.77	154.95	40.37	97.34	345.97
Hausman Testi Olanlık Değeri	0.0000	0.0000	0.6774	0.2488	0.0000	0.9839	0.0549	0.0376	0.8803	0.1463
Hausman Testi Ki-Kare Değeri	41.35	5.11	1.52	4.14	30.96	0.36	10.83	11.80	1.77	8.19
Kullanılan Yöntem	fixed	random	random	random	fixed	random	fixed	fixed	random	random

Tabloda bold semboller katsayıları, italik semboller standart sapmaları ve köşeli parantezli semboller anlamlılık düzeylerini göstermektedir. *, ** ve *** sembolleri sırasıyla; %10, %5 ve %1'i göstermektedir.

Tablo 5'in ilk aşamasında bağımlı değişkenler olan A ve B değişkenleri; Model 1A ve Model 1B'de, AGEMG, INDEMG ve SEREMG sektörel istihdam değişkenlerinin tümü bir modelde analiz edilmiştir. Model 1A'da; SEREMG sektörel istihdam değişkeninde istatistiksel olarak anlamsız bir sonuca ulaşılmıştır. Model 1A'da AGEMG sektörel istihdam değişkeni istatistiksel olarak %5'de anlamlı ve AGEMG sektörel değişkenindeki her %1'lik artış A bağımlı değişkeni üzerinde 0,5183'lik bir artışa yol açmaktadır. Model 1A'da INDEMG sektörel istihdam değişkeni istatistiksel olarak %1'de anlamlı ve INDEMG sektörel değişkenindeki her %1'lik artış A bağımlı değişkeni üzerinde 0,8535'lik bir artışa yol açmaktadır. Diğer taraftan; Model 1B'de; AGEMG ve SEREMG sektörel istihdam değişkenleri istatistiksel olarak anlamsız bir sonuca ulaşmıştır. Model 1B'de INDEMG sektörel istihdam değişkeni istatistiksel olarak %1'de anlamlı ve INDEMG sektörel istihdam değişkenindeki her %1'lik artış B bağımlı değişkeni üzerinde 0,0071'lik bir artışa yol açmaktadır. Sonuç olarak; Model 1A'da; AGEMG ve INDEMG bağımsız değişkenleri A değişkeni üzerinde pozitif etkili iken; Model 1B'de; sadece INDEMG sektörel istihdam değişkeni B değişkenini pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemektedir.

Model 2A-2B, Model 3A-3B ve Model 4A-4B; AGEMG, INDEMG ve SEREMG sektörel istihdam değişkenlerini tek değişkenli bir analiz ile gerçekleştirmiştir. Burada amaç ise; diğer değişkenler dâhil edilmediğinde, sektörel istihdam değişkenlerinin yabancı banka girişlerine salt etkilerinin ne olacağını öğrenip diğer modeller ile karşılaştırılmasının yapılmasıdır. Birinci olarak; Model 2A'ya dikkat edildiğinde, tek başına AGEMG sektörel istihdam bağımsız değişkeninin A değişkeni üzerine istatistiksel olarak Model 1A'daki gibi anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Model 2B'ye dikkat ettiğimizde; tek başına AGEMG sektörel istihdam değişkeninin B değişkeni üzerine istatistiksel olarak Model 1B'deki gibi anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak; Model 3A'yı incelediğimizde, tek başına INDEMG sektörel istihdam değişkeni A değişkenini istatistiksel olarak Model 1A'daki gibi anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Model 3B'yi incelediğimizde; tek başına INDEMG sektörel değişkeni B değişkenini istatistiksel olarak yine Model 1B'deki gibi anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üçüncü olarak; Model 4A'yı incelediğimizde, tek başına SEREMG sektörel istihdam değişkeni A değişkenini istatistiksel olarak Model 1A'daki gibi istatistiksel olarak anlamsız etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Model 4B'yi incelediğimizde ise; tek başına SEREMG sektörel istihdam değişkeni B değişkenini istatistiksel olarak Model 1B'nin tersine anlamlı ve pozitif yönde etkilemiştir.

Tablo 5'in geri kalan modelleri incelendiğinde, bir karşılaştırma daha yapıldığı görülmektedir. Buna göre; tek değişkenli olarak modele dâhil edilen AGEMG, INDEMG ve SEREMG gibi sektörel istihdam değişkenleri, yabancı banka girişlerinin belirleyicileri olan literatürde analiz edilmiş diğer değişkenler ile birlikte bir modele dâhil edilmiştir. Burada amaç bu modellerde elde edilen sonuçların literatür ile ne kadar uyumlu olup olmadıklarının araştırılmasıdır. Bu çok değişkenli modeller incelendiğinde; sektörel istihdam değişkenlerinin tek değişkenli olarak modele dâhil edildiği durum ile hemen hemen aynı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Model 5A-5B'den Model 10A-10B'ye kadar yapılmış olan çok değişkenli modellerin sonuçlarında, AGEMG sektörel istihdam değişkeni A yabancı banka giriş değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve B bağımlı değişkeni üzerinde anlamsız sonuçlar vermiştir. Diğer taraftan; bu çok değişkenli modellerde INDEMG sektörel istihdam değişkeni, önceki tek değişken olarak modellere dâhil edildiği gibi A ve B yabancı banka girişleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. Son olarak; SEREMG sektörel istihdam değişkeni A bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamsız ve B bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etki etmektedir.

Model 5A-5B'den Model 10A-10B'ye kadar yapılmış olan çok değişkenli modellerin kurulması ile bu çalışmada kullanılan modellerin literatür ile uyumluluğunun test edilmesi amaçlanmıştır. Böylece bu çalışmanın orjinalliğini ve farklılığını gösteren sektörel istihdam değişkenlerinin literatür ile uyumluluğu ve sağlamlığının kontrol edilmesi düşünülmüştür. Bu tablodaki sonuçlara göre; URBANIZATION bağımsız değişkeni Model 9A ve Model 9B gibi bazı modellerde A ve B bağımlı değişkenler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etkide bulunmuştur. POPGROWTH değişkeni; A yabancı banka girişi bağımlı değişkeni üzerinde literatür ile paralel olarak pozitif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. Diğer taraftan; POPGROWTH bağımsız değişkeninde B bağımlı

değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamsız bir sonuca ulaşılmıştır. SPREAD değişkeni incelendiğinde; bağımlı değişkenlerden birisi olan A değişkeni ile istatistiksel olarak anlamsız, fakat B bağımlı değişkeni ile negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır. NPL/TOTALOAN değişkeni ise; A ve B bağımlı değişkenleri üzerinde negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Yine CREDITPERCAPITA bağımsız değişkenini incelediğimizde; A bağımlı değişkeni üzerinde Model 8A'daki neredeyse anlamsız sonuç dışında istatistiksel olarak anlamsız fakat B bağımlı değişkeni üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. INFLATION değişkeni; A bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif işaretli ve B bağımlı değişkeni üzerinde sadece Model 8B'de negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç vermiştir. Literatürde geniş şekilde yabancı banka girişi belirleyicilerinden birisi olan DYY değişkeni ise; A ve B bağımlı değişkenleri üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç vermiştir. Son olarak EXCHANGE bağımsız değişkeni; bağımlı değişkenler olan A ve B değişkenleri üzerinde herhangi istatistiksel olarak anlamlı sonuç vermemiştir.

SONUÇ

Sosyalist sistemden liberal sisteme geçmeyi planlayan geçiş ekonomileri; yetersiz kaynaklarını geliştirmek ve piyasaya ekonomisine sorunsuz geçmek için yabancı kaynaklara ihtiyaç duymuştur. Bu geçiş ekonomilerinin bazıları yabancı yatırımlara sınırsız serbestlik sağlarken bazıları ise kontrollü serbestlik sağlamışlardır. Literatürde görüldüğü kadarıyla piyasa ekonomisine daha sonra geçiş yapan ekonomiler daha sıkıntılı dönemler yaşamışlardır. Geçiş ekonomilerinde ilk aşamada uluslar arası faaliyetlerde bulunan firmalar giriş yapmış ve giriş yapılan ülke ekonomisi ile bütünleşmeye başlamıştır. İlk aşama dönemlerinde yurtdışından giriş yapan yabancı firmalara karşı bir direnme söz konusu olmuştur. Fakat yabancı sermayeye olan ihtiyaç ile küresel ve bölgesel konjonktürel deneyimler yabancılar için bu ön yargının son 20 yılda azalmasına neden olmuştur. Dünya ekonomilerinde meydana gelen liberalleşme hareketi, yeni bir piyasaya girmek için azaltılan korumacılık ve dünya piyasalarının birbirleriyle daha bütünleşmiş olması nedeniyle bankacılık sektörlerinde yabancı banka aktivitelerinin de artmasına neden olmuştur. Gelişmiş ekonomilerin düşük büyüme oranları, bankacılık sektörlerindeki düşük karlılık yabancı bankaların yurtdışı bankacılık sektörlerine doğru yönelmelerine neden olmuştur. Geçiş ekonomilerinin bankacılık sektörlerinde 1990'lı yılların başlarından itibaren gelişmiş ülke bankacılık sektörlerinden artan biçimde yabancı banka girişleri olmuştur. Yabancı bankalar bankacılık aktivitelerinde buldukları kendi merkezi ekonomilerinin bankacılık sektörlerinde ki yüksek rekabetçi, düşük karlı bankacılık ortamından müşteri potansiyeli yüksek alternatif piyasalara yönelmeyi tercih etmişlerdir.

Yabancı banka girişlerinin; bankacılık sektörü ve bunun bir sonucu olarak makroekonomik yapıya olan olumlu etkiler literatür de oldukça yoğun şekilde çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde; yabancı bankalar giriş yaptıkları ekonomilere ekonomik büyüme, faiz oranları, enflasyon ve DYY gibi değişkenleri pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Bunun yanında yabancı banka girişleri giriş yapılan ekonominin bankacılık sektörüne rekabetçi bir ortamın oluşturulması ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılıp istikrarlı bir biçime dönüştürülmesi gibi yapısal etkileri de bulunmaktadır. Aynı zamanda yeniden yapılandırılma sürecinin tamamlanması; hükümetlerin banka fonlarını etkin olmayan yatırım ve harcamalara yöneltülmesini de engelleyici bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla geçiş ekonomileri genel olarak yabancı banka girişlerine olumlu bakmış ve bazı geçiş ekonomilerinin bankacılık sektöründeki toplam banka varlıkları içerisindeki yabancı banka varlık payı %80'in üzerinde olmaya devam etmektedir.

Literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicileri konusu geniş şekilde çalışılan bir araştırma konusudur. Bu çalışma geçiş ekonomilerinde yabancı banka girişlerinin belirleyicileri konusuna odaklanmıştır. Literatürde yabancı banka girişlerinin belirleyicileri içerisinde giriş yapılan ülke ekonomisinin istihdam düzeyindeki büyüme oranı değişkeni modellere dâhil edilmiştir. Fakat bu çalışmanın orijinalliğini gösteren literatürde çalışılan belirleyicilerden farklılığı; geçiş ekonomilerinde istihdam büyüme oranı değişkenlerinin tarım, sanayi ve hizmetler gibi sektörel biçimde modele dâhil edilmesidir. Dolayısıyla bu çalışmada; tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinden hangi sektörel istihdam büyüme oranının yabancı banka girişlerinde daha etkili olduğu sorununa odaklanılmıştır. Çalışma da uygulanan panel veri analizinde ana model; tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün istihdam büyüme değişkenlerinin bağımsız değişken olduğu modeldir. Ayrıca her bir model de yabancı banka girişinin ölçümünde iki adet bağımlı

değişken kullanılmıştır. Bu bağımlı değişkenler; bankacılık sektöründeki toplam banka varlıkları içerisindeki yabancı banka varlıklarının payı ve bankacılık sektöründeki toplam banka sayısı içindeki yabancı banka sayısı payıdır.

Kurulan model sonuçlarına göre; tarım sektörü istihdam büyüme oranının, sanayi sektörü istihdam büyüme oranının ve hizmetler sektörü istihdam büyüme oranının yabancı banka girişi üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sonuçlara göre; yabancı banka girişi üzerinde sanayi sektörü istihdam büyüme oranının etkisi, hizmetler sektörü istihdam büyüme oranının etkisinden daha fazla olduğu görülmüştür. Birinci modelde literatürde kullanılan değişkenlerde modellere dâhil edilmiştir. Geçiş ekonomilerinde; toplam nüfus içerisindeki şehir nüfusunun payı, toplam nüfusun büyüme oranı, kişi başına düşen kredi miktarı ve DYY miktarının GSYİH içerisindeki payının yabancı banka girişleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan; bankaların borç verme faiz oranı ile bankaların mevduat faiz oranları arasındaki farkın, toplam banka kredileri içerisindeki geri dönüşü olmayan kredilerin payı ve tüketici fiyatlarındaki yıllık yüzde değişim oranı ile yabancı banka girişi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki elde edilmiştir. Çalışmanın ikinci modelinin de sonuçlarına göre geçiş ekonomilerinde; döviz kurları ile yabancı banka girişleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunamamıştır.

KAYNAKÇA

- AKBAR, Yusaf H. ve MCBRIDE, J. Brad, (2004), “Multinational Enterprise Strategy, Foreign Direct Investment and Economic Development: The Case of The Hungarian Industry”, **Journal of World Business**, Vol: 39, pp: 89–105.
- ALHADEFF, David A. ve ALHADEFF, Charlotte P., (1976), “Growth and Survival Patterns of New Banks, 1948-70”, **Journal of Money, Credit and Banking**, Vol: 8 (2), pp: 199-208.
- BERGER, Allen N., HASAN, Iftexhar ve Klapper, Leora F., (2004), “Further Evidence on the Link between Finance and Growth: An International Analysis of Community Banking and Economic Performance”, **World Bank Policy Research Working Paper**, No. 3105.
- BERTUS, Mark, JAHERA JR, John S. ve YOST, Keven, (2008), “A Note on Foreign Bank Ownership and Monitoring: An International Comparison”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 32, pp: 338-345.
- BODENHORN, Howard, (2008), “Free Banking and Bank Entry in Nineteenth-Century New York”, **Financial History Review**, Vol: 15 (2), pp: 175-201.
- BONIN, John P. ve SCHNABEL, Isabel, (2011), “The Great Transformation: From Government-Owned to Foreign Controlled Banking Sector”, **Economics of Transition**, Vol: 19 (3), pp: 397–405.
- BUCH, Claudia M., (1999), “Why Do Banks Go Abroad? Evidence from German Data”, **Kiel Working Paper**, No. 948.
- CLAESSENS, Stijn, DEMIRGUC-KUNT, Asli ve HUIZINGA, Harry, (2001), “How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets?”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 25, pp: 891-911.
- CLARKE, George R.G., CULL, Robert ve PERIA, Maria Soledad Martinez, (2006), “Foreign Bank Participation and Access to Credit Across Firms in Developing Countries”, **Journal of Comparative Economics**, Vol: 34, pp: 774-795.
- DOPICO, Luis G. ve WILCOX, James A., (2001), “Openness, Profit Opportunities and Foreign Banking”, **Journal of International Financial Markets, Institutions and Money**, Vol: 12, pp: 299-320.

- FISHER, A. ve MOLYNEUX, P., (1996), “A Note on the Determinants of Foreign Bank Activity in London Between 1980 and 1989”, **Applied Financial Economics**, Vol: 6, pp: 271-277.
- FOCARELLI, Dario ve POZZOLA, Alberto Franco, (2001), “The Patterns of Cross-Border Bank Mergers and Shareholdings in OECD Countries”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 25, pp: 2305-2337.
- HOREN, Neeltje Van, (2007), “Foreign Banking in Developing Countries; Origin Matters”, **Emerging Markets Review**, Vol: 8, pp: 81-105.
- HRYCKIEWICZ, Aneta ve KOWALEWSKI, Oskar, (2008), “Economic Determinants and Entry Modes of Foreign Banks into Central Europe”, **Wharton Financial Institutions Center Working Paper**, No: 08-08.
- HRYCKIEWICZ, Aneta ve KOWALEWSKI, Oskar, (2010), “Economic Determinates, Financial Crisis and Entry Modes of Foreign Banks into Emerging Markets”, **Emerging Markets Review**, Vol: 11, pp: 205-228.
- KONOPIELKO, Lukasz, (1999), “Foreign Banks’ Entry into Central and East European Markets: Motives and Activities”, **Post-Communist Economies**, Vol: 11 (4), pp: 463-485.
- LEUNG, M. K., YOUNG, T. ve RIGBY, D., (2003), “Explaining the Profitability of Foreign Banks in Shanghai”, **Managerial and Decision Economics**, Vol: 24, pp: 15-24.
- MAGRI, Silvia, MORI, Alessandra ve ROSSI, Paola, (2005), “The Entry and the Activity Level of Foreign Banks in Italy: An Analysis of the Determinants”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 29, pp: 1295-1310.
- MAMATZAKIS, E., STAIKOURAS, C. ve FILLIPAKI, N. Koutsomanoli, (2005), “Competition and Concentration in The Banking Sector of The South Eastern European Region”, **Emerging Markets Review**, Vol: 6, pp: 192-209.
- MANNASOO, Kadri ve MAYES David G., (2009), “Explaining Bank Distress in Eastern European Transition Economies”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 33, pp: 244-253.
- MARASHDEH, Omar, (1994), “Foreign Banks Activities and Factors Affecting Their Presence in Malaysia”, **Asia Pacific Journal of Management**, Vol: 11 (1), pp: 113-123.
- MEGINSON, William L., (2005), “The Economics of Bank Privatization”, **Journal of Banking & Finance**, Vol:29, pp: 1931-1980.
- MILLER, Stewart R. ve PARKHE, Arvind, (1998), “Patterns in the Expansion of U.S. Banks’ Foreign Operations”, **Journal of International Business Studies**, Vol: 29 (2), pp: 359-389.
- MOSHIRIAN, Fariborz ve LAAN, Alex Van Der, (1998), “Trade in Financial Services and Determinants of Banks’ Foreign Assets”, **Journal of Multinational Financial Management**, Vol: 8, pp: 23-38.
- MUTINELLI, Marco ve PISCITELLO, Lucia, (2001), “Foreign Direct Investment in the Banking Sector: The Case of Italian Banks in the ‘90s”, **International Business Review**, Vol: 10, pp: 661-685.
- NAABORG, Ilko, SCHOLTENS, Bert, HAAN, Jakob de, BOL, Hanneke ve HAAS, Ralph de, (2004), “How Important are Foreign Banks in the Financial Development of European Transition Countries?”, **Journal of Emerging Market Finance**, Vol: 3, pp: 99- 123.
- PAPI, Luca ve REVOLTELLA, Debora, (1999), “Foreign Direct Investment in the Banking Sector: A Transitional Economy Perspective”, **Centro Studi Luca D’agliano Development Studies Working Papers**, No: 133.

- PEEK, Joe; ROSENGREN, Eric S. ve KASIRYE, Faith, (1999), “The Poor Performance of Foreign Bank Subsidiaries: Were The Problems Acquired or Created?”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 23, pp: 579–604.
- PERIA, Maria Soledad Martinez, POWELL, Andrew ve VLADKOVA-HOLLAR, Ivanna, (2005), “Banking on Foreigners: The Behavior of International Bank Claims on Latin America, 1985–2000”, **IMF Staff Papers**, Vol: 52 (3), pp: 430–461.
- RAMCHANDER, Sanjay, REICHERT, Alan ve JAYANTI, S V, (1999), “The Determinants of Foreign Bank Involvement in U.S. Banking Markets”, **Managerial Finance**, Vol: 25 (7), pp: 48–65.
- VERNIKOV, Andrei V., (2007), “Russia’s Banking Sector Transition: Where to?”, **BOFIT Discussion Papers**, No: 5.
- VOINEA, Liviu ve MIHAESCU, Flaviu, (2006), “The Determinants of Foreign Banking Activity in South East Europe: Do FDI, Bilateral Trade and EU Policies Matter?”, **Global Development Network Southeast Europe**, July.
- WRIGHT, April, (2002), “The Impact of Competition on the Operations of Foreign Banks in Australia in the Post-Deregulation Period”, **Journal of International Financial Markets, Institutions and Money**, Vol: 12, pp: 359–375.
- 84 YAMORI, Nobuyoshi, (1998), “A Note on the Location Choice of Multinational Banks: The Case of Japanese Financial Institutions”, **Journal of Banking & Finance**, Vol: 22, pp: 109-120.